

Åpent kirkerom

TEKST

Stein Vangen

PUBLISERT 1. januar 2007

I Phuket var hver dag en god feriedag. Dager av bekymringsløshet, sol og sommer midt på vinteren. Denne jula er det to år siden mange fikk spjæret opp livsveven de hadde sammen med sine. Nære familiemedlemmer eller venner ble tatt av bølga. Plutselig ble hverdager og helligdager helt annerledes. Andre som hadde holdt sine tråder i veven, var borte.

«Vår lille kirke er et alter i den store mediekatedralen, som samler tusener berørte om en felles lidelseshistorie med mange forskjellige klanger»

Det var en uke etter at Tsunamien slo inn over strendene i Asia, på møte mellom hjelpeapparat og etterlatte og pårørende 2. januar 2005. Vi satt fire bak et bord, fra Kripos, helsevesen, ambassade og kirke. Endelig var det blitt faste daglige møter. Foran oss satt en gruppe etterlatte og pårørende, bak dem flere fra støtteapparatet. Det var et par timer før den tillyste minnegudstjenesten.

– Er den bare for kristne? – Kan jeg være der uten at det er ubehagelig for meg som ikke tror, sa et menneske med mange tomme stoler rundt sitt familiebord. – Dersom dette er en minnegudstjeneste for de døde, kan jeg ikke gå, sa en far som fortsatt ville holde på overbevisningen om at barnet var i live, ett eller annet sted. – Om noen pressefolk tar bilde av at jeg tenner lys, og de hjemme tror at jeg tenner lys til minne om mitt barn, så er det helt feil! Jeg kan bare være med dersom vi får tenne lys i håp. For barnet vårt er ikke dødt.

Andre trenger nettopp dette: en markering av at nå skifter vi fase. Vi begynner den lange forsoningsveien med den grusomme nye virkeligheten. Fremtiden blir uten mor, barn, venn eller mann. Noen hadde gått omkring gråtende i dagevis for å overbevise seg selv om at alt er gjort for å finne den savnede igjen, uten tillit til at andre leter. De trenger å gå inn i en markering der de kan legge av seg dette ansvaret, og gå ut av riten med den nye oppgaven: å akseptere det uakseptable.

– Skal pressen være til stede? Ikke aktuelt! Det var opprør.

En minnegudstjeneste skal være til hjelp. Skape felles historie. Gi rom for klage og sinne. Gi håp og styrke. Skape felleskap. Men her kokte det i slitne og frustrerte mennesker som hadde jobbet seg gjennom hvert sekund den siste uka. Man kan ikke lage en minnemarkering for så mange forskjellige etter allmannamøteprinsippet. I kaoset blir det ikke orden uten at noen våger å være trygge og tydelige.

Punkt for punkt blir gudstjenesten gjennomgått. Min prestekjole er ingen kamuflasjedrakt. Jeg står der fordi det er en tro som bærer meg, og et kall som utfordrer til tjeneste. Å bruke åndelig makt for å utfordre sårbare mennesker er overgrep. Jeg ønsker ikke å øke smerter hos mennesker med dype sår. Jeg ønsker å skape en virkelighet med ord og symboler som ikke lukker noen ute av fellesskapet. På den annen side: En smule substans må til.

Jeg har bestemt at pressen skal være til stede. Sørgekaren er så mye større enn den lille flokk i Phuket. Det vi samles om her, er samling for hele nasjonen. Vår lille kirke er et alter i den store mediekatedralen, som samler tusener berørte om en felles lidelseshistorie med mange forskjellige klanger. Pressen har en legitim og viktig oppgave i å formidle den sammensatte historien til en felles fortelling. – Det er viktig når dere kommer hjem til Norge at de hjemme har deltatt i noen av de øyeblikkene dere har hatt her, sier jeg. – Mange, mange hjemme kjenner det indre skriket etter å være til stede der katastrofen tok fra dem hjemkomsten. De trenger nærvær gjennom lyd og bilde.

Etter noen runder blir det akseptert at pressen får være med, om de respekterer de pårørendes vilkår. Ingen skal fotograferes gjenkjennbart. Det skal være forbud mot blits. Ingen kameraer lenger frem enn rad tre. Så bærer det inn i lukkede minibusser med pårørende etterlatte. Ambassadør, pressekorps, rettsmedisinere og politifolk sitter på åpne lastebilbuser. Til adventskirken vi hadde fått låne, der kolleger fra Misjonsselskapet venter for å holde minnegudstjenesten. Fiolin og solosang. Kjente salmer; O bli hos meg. Ambassadørens hilsen.

Så en preken. Om tiden som står stille og likevel har smøget oss forbi et årsskifte. Foran alteret står to baljer fylt med sand, der lysene skal tennes og plantes i en bit sandstrand. Noen lys er tegn på at lystinneren vil minnes de døde. Andre lys tennes i håp om at familien skal oppleve underet og få tilbake barnet. Lys tennes i takknemlighet for at en har overlevd. For noen er konfrontasjonen viktig. For noen er det viktig å slippe taket.

Med ord blir alle pårørende hjemme dratt inn i bevisstheten. Den usynlige konflikten i rommet mellom etterlatte og presse blir satt ord på, og journalistene får som utfordring å formidle også denne sannheten. Legitimerende ord. Så blir alle invitert til å låne gamle ord for sorg og klage fra Bibelen. Tydelige ord, men uten omvendelsesforkynnelsens tydelighet.

Fra dypet roper jeg til deg, Herre.

Herre, hør min røst!

Vend øret til og lytt når jeg trygler og ber.

Salme 130:1–2

Jeg håpet på lykke, men ulykken kom, jeg ventet på lys, men det ble mørke. Det bruser i mitt indre, jeg blir ikke rolig, ulykkesdager har møtt meg.

Jeg går og sørger, det er ikke sol; jeg står opp i forsamlingen og roper om hjelp.

Job 30:26–28

Hvor lenge, Herre? Vil du glemme meg for alltid? Hvor lenge vil du skjule ditt ansikt for meg? Hvor lenge skal jeg ha uro i sinnet og hele dagen ha sorg i hjertet? Hvor lenge skal fienden ha overmakten?

Se hit og svar meg, Herre, min Gud!
La øynene mine få glansen tilbake,
så jeg ikke sovner inn i døden.

Tanken på min nød og hjemløshet
er som malurt og gift.
Likevel må jeg tenke på det,
jeg er nedtrykt i min sjel.
Men én ting legger jeg meg på sinne,
derfor har jeg håp:
Herrens miskunn er ikke forbi,
hans barmhjertighet tar ikke slutt.
Den er ny hver morgen,
stor er din trofasthet.
Salme 13,1–4

Minnegudstjenesten blir avsluttet med lystenning. Først kommer etterlatte og pårørende, så hjelpeapparat og etterforskere. Et samlet pressekorps legger sine kameraer og notisbøker igjen i benken og vandrer som en lang stille rekke med tente lys i medfølelse og solidaritet med de mange de har sett bli rammet av dødskreftene. Alle er vi enkeltmennesker som innenfor rammen av en gudstjeneste har erfart et hellig alminnelig øyeblikk av enhet, i kaos.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 44, nummer 1, 2007, side 63-64

TEKST

Stein Vangen, Ambulerende sjømannsprest - Asia Sør